

Učiteljski

TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr., za pol leta 1 gold. 30 kr. Spise in dopise prejema vredništvo, narečnino, oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 2l.

V Ljubljani 1. novembra 1873.

Tečaj XIII.

O človeški duši.

Čutno poželenje. *)

(Spis. Conf. Alb.)

Globoko vtisnjeno je človeku v serce nagnjenje do prijetnega i dobrega i stud do neprijetnega i zlega.

Preden pak zamoremo do ktere reči, bodi-si nagnjenje, bodi-si stud imeti, treba je, da reč samo na sebi spoznamo. Še le ko vemo, v čem njena dobrota obstoji, zamoremo je zaželeli. K spoznanju pak vodi nas čutljivost i razum, i ker spoznanju poželenje sledi, biti mora torej dvojno: čutno i razumno.

Čutno hrepeni po onem, kar je mesenosti ljubo, razumno pak povzdiga nas v višje kroge. Naravno sta si nasprotna, i v tem smislu pravi sv. apostelj Pavel: „Meso poželi zoper duha, in duh zoper meso“.

Ako poželenja ne krotimo, postaja vedno močnejše; spremeni se naposled v strast, pod katero sploh močno zbujeno poželjivost z nenavadnim vznemirjenjem telesa razumevamo. Strasti se navadno razdeljujejo na dve versti: v poželjive, v serdne. Pervih broji se splošno šest: ljubezen, sovraštvo, hrepenenje i ogibanje, veselje, žalost; drugih pak pet: up, obup serčnost, boječnost i jeza.

Nekteri tej razdelitvi nasprotujejo, a po našem mnenji je čisto dosledna. Kajti željo po samosebnem blagru si lahko mislimo, da predstavlja si dotičen predmet brez ozira na njegovo pričujočnost ali odsuč-

*) Glej 12. list 15. junija t. l.

nost; ali z ozirom na njegovo odsušnost, ali pak z ozirom na njegovo pričujočnost i posestvo.

Vsled tega nastajajo strasti, ako nam kaj dopada, i se ne menimo, je li prisutno ali odsutno: ljubezen, ako kopernimo po rečeh, kar pak ni pričujo če v našej bližavi, zbudi se hrepenenje; ako pak dopadajoči i ljubljeni predmet posedamo, ziblremo se v veselji.

Nasprotno, ako premišljamo serdne strasti, pri kterih nimamo le gole predmete, nego združene z ovirami i neprilikami pred očmi; zna biti, da vidimo, da je sicer težavno dospeti do zaželenega, a zdé se nam vse zapreke premagljive, tû nastane up; sprevidimo pak, da zastonj bil bi ves trud, da je toliko i tako močnih ovir, da zmaga je nemogoča, pademo v obup; zastavimo pak v zmago i dosego zaželenega vse svoje moči, imamo serčnost; preti pak zmagi toliko nevarnosti, da omamijo dušo, postane bojazen.

Kedar nam pa kriva sreča ne le preti, timveč nas je že zadela, zbudi se pri nas maščevalna čut, iz ktere izvira jeza. — To so prvotne strasti, ktere se mnogoverstno zmenjujejo i združujejo, in iz kterih druge nastajajo, ktere zmešane imenujemo, kakor: zavid, sočut, stid i druge; ki ne izhajajo na toliko iz poželenja, marveč iz volje.

Hude strasti so človeku jako škodljive, one spodkopujejo i spodjedajo sreče i zdravje ter serčejo moč i sok življenja, treba jih je torej krotiti i premagovati, kar je vsaki odgoji največi i najteži naloga.

Boljšega pojasnjenja i lagljega razumljenja radi, hočemo tû, preden prestopimo od čutnih do razumnih zmožnosti, spregovoriti splošno nekoliko besed o duši. Človeška duša sama na sebi edina i zgola strinja krepost trojne duše: oživljajoče, čuteče i razumne ali vegetativne, sensitive i intelektivne. Pervo najdemo v rastlinstvu, drugo v živalstvu, tretjo pri človeku. Vsled tega ima petero zmožnost: 1. oživljajočo, pri kteri so pet trojno opazimo: redívno, množívno i rodívno; 2. čuteče, kteri služi petero čutov: tip, okus, voh, sluh i vid, iz teh izvira domišljija i čutna pamet (*sensibilis memoria*); 3. poželjívno, ktera je dvojna, prva izvira iz čuta, druga iz uma, dokle čutno poželenje ali mesenost i umno poželenje ali volja; 4. gibljejočo, ki je le ena; i 5. razumno, ktera dušo črez vse telesno povzdiga, ter materijalno natoro toliko prekosuje, da samovlastno i neodvisno od telesa, biva, obstoji i živi.

U m.

Kar človeka tako visoko nad vse zemske stvari i reči povzdiga, kar čini ga vladarja i gospodarja našega planeta, kar daje mu tako rekoč kraljevo čest, prestol i žezlo: je u m. To je ona žarna nebeška luč, ktero je Prometej na nebu prižgal ter na zemljo prinesel. Um ali razum (*intellectus*) je največa sposobnost i naj odličniša zmožnost človeške duše,

da, um je bistveni značaj neumerljivosti. V najobširnejem pomenu razumevamo pod umom, ono dušno zmožnost, s katero sploh spoznavamo ali umémo ter razsojujemo. Njegov predmet je neizmeren, njega ne mejé vplivi teles, kakor čute, niti notranje predočbe, kot domišljijo, niti določni nanosi predmetov, kot občutstvo, on obsega vse, kar je spoznati mogoče, torej vse, kar je ali zamore biti. Njemu pripada ves mišljenski krog. Kakor nam je znano, zamoremo s čuti občutiti, a z umom i pametjo misliti. Čutenje i mišljenje pak vodi nas k spoznanju, a kar se zadnjega tiče, nam je mogoče s čuti spoznavati samo konkretne reči, ktere v istini v neko dotiko z nami stopijo, ktere nas aficirajo ali mikajo, a vse, kar je nekonkretnega, breztelesnega i nesnovnega, s čuti ne moremo spoznati nikdar i nikakor. — Tù razvija um svoje skrivnostne, čarobne moči. On razjasni nam steze i pota do čisto nesnovnih stvari ter uči nas razumeti: Boga, duha, pravico, i brezbrojno drugega. V čem se čisto od čutljivosti loči, je, da ž njim posluje duša samostalno, brez telesnega organa. Razlike uma od čutljivosti so sešebno naslednje:

1. Čutljivost spoznava le posamezno . . . um splošno. 2. Čutljivo spoznanje raztega se samo do telesnega, . . . um pak spoznava breztelesne reči, kot modrost, krepost, nanose reči i. t. d. 3. Noben čut ne pozna samega sebe, niti svojega poslovanja . . . um zave se samega sebe, ter vé, da razume. 4. Izverstnost čutljive stvari pokvari čut, . . . razumnost nasprotno se ne pokvari, marveč, tem težje višje reči umeje, čem lajlje razume nižje.

Vse te razlike izvirajo od tod, da je čut organična, um pak neorganična zmožnost. (*Haec est differentia, qua differt cognitio intellectiva a sensitiva, quod sentire est aliquid corporeum; non enim operatio sensus est sine organo corporali. Intelligere autem non est aliquod corporeum, quia operatio intellectus non est per organum corporeum.* (St. Thomas, In 3. De Anima, lect. 4.) — To je razlika, s katero razločuje se umno spoznanje od čutnega, da čutiti je telesno, kajti poslovanje čutno ne verši se brez telesnega organa. Razumeti pak ni ničesar telesnega, ker umno poslovanje ne verši se s telesnim organom.

(Dalje prihodnjič.)

3. Ilovnata zemlja.

Ilovica (kremenokisla ilovnatá perst), katera je poglavitni del ilovnaté zemlje, je tesna zveza ilovice s kremenovo kislino, in ima v sebi več ali manj železne rujavine, po tej postane siva, rumena, rujava al rudečkasta ravno tako kakor druge rudnine, iz katerih se je napravila.

O vsakem teh delov hočemo nekaj pregovoriti.

Ilovica ni enojna snov, ampak sestavljena iz dveh prvotnih snovi namreč iz glinca (Thonmetall), in kisleca. Glinec ni nikdar čist in najdlji so ga še le v naj novejših časih in izločili ga iz glinovih zvez. Prav zanimiva kovina je, sveti se kakor srebro, je raztegljiv in potegljiv kakor železo, v vodi se rad raztopi, ruja se ga ne prime, kakor tudi zlata ne, in je prav posebno lahek. Dosihmal so ga rabili, ker je precej drag, le za drage posode in lepotičenje. Prištevajo ga žlahnim kovinam, in imenujejo ga tudi aluminij. V zvezi s kislicom postane rahla, bela štupa brez okusa. V naravi se prav redko sam nahaja. Kristaliziran nareja v zvezi z drugimi snovi, kateri ima barvino v sebi, drage kamne (rubine, safire).

Kremenova kislina ali kremenova perst, drugi poglavitni del ilovice je tudi iz dveh različnih snovi, namreč iz kremenca (Kieselstoff) in kisleca. Kremenec ni kovina, ampak snov, tamno rujava, ki se v vodi ne da raztopiti, ako se sogreje in pristopi kislec, pa postane kremenova perst v naravi v lepem gorskem kristalu, potem v navadnem kresilnem kamnu in v kvarcu. Ta je poseben znaten v podobi belkastega kamna, ki se tamno sveti, pa večkrat v dolgih žilah in legah prevleče kamnje in je primešan raznemu gorovju n. pr. granitu, gnajsu, tinjčemu skrilniku in glinatemu skrilniku, tudi med peskom v vodi so bela ali siva kvarčeva serna. Kremenova perst je neogiblivo potrebna za mnogo mnogo rastlin, posebno pa za trave in žita. V bilkah in listih nekaterih rastlin n. p. ločja, preselce in drugih je nje toliko, da so puste osorne, in da ž njim snažimo posodo. Tudi v vodah nekaterih vrelcev je razkrojeno veliko kremenove persti, in v nekaterih lepih žlahnih kamnih (v granatu, smaragdu je v podobi kristalov. Kedar pa sečemo travo ali ločje, pa skerha koso.

Tretji del ilovice je pa železna rujavina. Železo je kovina, katera je izmed težkih kovin po zemlji naj bolj razširjena. Nahaja se v zemlji v bolj ali manj bogatih legah, in v prav različnih oblikah, pa tudi v rastlinah (v njihovem pepelu ga ravno tako najdemo kakor kremenino), pa v človeški in živalski kervi. Je tedaj hrana za živeča bitja, in rastlinsko rast prav vidno pospešuje, kedar je razredjen (verdünnt) v podobi raztopnega železnega vitriola, kjer pa je v persti preveč raztopnega železnega vitriola, pa močno škoduje rastlinstvu. Razbeljeno železo jemlje po vročinski stopnji razne barve, postaja ali rumeno ali rujavo, rudeče ali višnjevo. Pri stvaritvi zemlje, kjer so sodelovale razne vročinske stopnje, so bili železni deli tudi razno razbeljeni in pobarvani, in ti deli pa tudi ilovico, kateri so primeseni, razno barvajo, ravno tako tudi nekatere persti in kamenja. Kedar k železu pride kislec iz zraka in ogelno kislec, ki je v vodi, spojita se s kislicom in z vodo v rumen železni oker. Rumene, rujave ali rudeče vodice, ki curljajo po kisli zemlji in po ilo-

vici, imajo to barvo od železnega okra ali železne rujavine. Ako je železo spojeno le v mali meri s kizlogazom je raztopno in redi rastlini, v veliki meri je pa zelo škodljivo, ako se pa še bolj spoji s kislogazam, postane neraztopen in tudi neškodljiv. Kako različno sestavljena je n. p. kepa gline, debela kakor grah! Tu je glinec s kislogazom (ilovica ali ilovnata perst), kremenec s kislicem (kremenina, kremenina perst) in še železo s kislogazom. Poglejmo pa posebne lastnosti ilovice.

V vodi se ne raztopi in sama na sebi ne redi rastlinstva. Ker pa je sestavljena iz tako malih delov, poserka veliko vode in v nekaterih primerljivejših privabi k sebi plinove, ki rede rastlinstvo, kakor oglenčevo kislino in amonijak. Napojena z vodo ne pripušča več vode, zato iz ilovnatih leg večkrat studenci izvirajo, ker vodijo vodo, ki od verha ponikuje, naprej in jo oddajajo na nižjem kraju. V ognji se ne raztopi in ne zgori ilovica. Na zraku se zmehča in ni več tako deržeča, ker njeni deli so se nekako premenili.

Ako je v zemlji za polovico ilovice in manj kot za polovico peska in drugih tvarov, je tako zemlja ilovnata zemlja. Večkrat pride taka zemlja iz sperhujenega granita, kateri razpade v ilovico in kremen, pa tudi iz železnih delov, kateri so v sinjecu ali tinjecu. Ravno tako sperhne živec, porfir, ilnat in tinjčev šk rilnik večidel v ilovnato perst. Ima pa potem svoje posebne lastnosti.

Gorkoto počasi sprejema, zato se imenuje „merzla zemlja“. Pozneje tedaj na ilovnati zemlji začne rasti in le počasi raste, zato se imenuje „lena zemlja“. V suhih letih rastlinam potrebno vlago dalj časa zadržuje, kakor druga perst. Izsušena se prime skupaj, razpoka in poškoduje tanjše rastlinske koreninice, katere se v njej ne morejo več razprostrirati. V mokrih letih je premokra in premerzla, da bi bila ugodna rastlinam.

Ilovica je deržeča in težavna za obdelovanje in potrebuje veliko dela in moči, pravijo ji tudi „težka perst“. V mokrem izorana, nareja špehaste brazde, katere še le v zmerzlini razpadejo in se prijema oralnega orodja, v suhem zorana, pa nareja velike, zategljive kepe. Spomladi in poletu, ako je mogoče, se mora le tačas obdelovati, kedar ni premokro in ne presuho. Globoko preorati se pa mora na zimo, da po zimi dobro razmerzne, to je bolje kakor vse kopanje in vlaka. Zato se reče po pravici: Zmerzlina je za ilovico naj bolj ratar.

V ilovici gnoj le počasi razpada, ker je zraku bolj zapert kakor v rahli zemlji. Vendar prenaša in tirja ilovnata zemlja bolj močno gnojenje, pa ravno zarad tega ostaja dolgo časa močna in rastline je tako hitro ne oslabe. Ako hočemo, da gnoj hitro dela, rabiti se mora že skuhan razkrojen gnoj, n. pr. gnojnica i. dr.; gnoj pa, kateri se kuha, kakor n. p. stelnjat ali slamnat, pa greje in mehča ilovico. Razpadajoči rast-

linski deli narejajo v težki zemlji jamice, katere zelo pospešujejo razširjenje rastlinskih korenin. Kedar pa gnije gnoj in rastlinski deli, narejajo se tudi plinovi, kisline in soli, in ker je ilovnata zemlja deržeča, jih ne spušča in tako se nareja obilna zaloga rastlinske hrane.

Zato pravimo da je ilovnata zemlja, ako se primerno ž njo ravna, bogata, močna zemlja. Na nji posebno rada rase pšenica, ječmen, fižol, repa in razne trave.

(Dalje prihodnjič.)

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

60. Metelko je že v svoji slovnici l. 1825 nabral in določil dokaj pravih slovenskih besedi, razložil mnogo pomenljivih slovniških oblik, priobčil nekaj krepkih izrekov, po katerih se loči nemščina od slovenščine, na svetlo dal nekoliko narodnih pregovorov, katerih ni še vseh poznalo slovstvo naše. Pa tudi potem si je marljivo nabiral jezikoslovnega blagá nekaj po učencih ustmeno in pismeno, nekaj pa po bukvah in časnikih, ter si jih je spisoval na posamesne listke in v posebne knjižice. Naj k sklepu po teh njegovih zaznamkih sestavim nekatere reči, ki so znamenite, če tudi sedaj že bolj znane.

Besede na pr.: Bajin *mündig*, nebajin, nebán-én *unmündig*; beriziti *auswachsen* prim. briga *Sorge*; bledenec *Phantast*; brambež *Schild*; brezdnice-breznice *Sümpfe* v. brezen; buden *munter*, budilo *Motiv*; budlja *die Fülle*. — Cvéliiti *affligere*, stsl. razcvélica *Qual*. — Čad *Höhenrauch*, čadi se *der Höhenrauch steigt*; — čil t. j. spočit: Vso živino sem utrudil, dokler ne bo spet čila, ne bom mogel ž njo delati. Čili konji lože peljejo, kakor trudni. — Deržaj *Anker*; doblji-a-e *fähig*; doumeten *verständlich*; drevérje *kleines Holzwerk zum Verbrennen*; dvojljivo *zweideutig*. — Hiba (pohabiti) *Fehler* p. konj, krava ima hibo, ga, jo boš težko prodal. Konj bije, grize i. t. d., ima hibo. — Južnica *warmer Nebel vom Südwinde*. Na jutrenje jo je vzel ali ga je vzela, *d. i. sie oder er hat nur so lange das Recht beim Hause zu bleiben als sein Ehegenosse lebt*. — Kalina *Temperament*; koč (in Oberkrain v. kót) *ein abgesonderter Ort für abgespante Kühe oder für das Mastvieh, das etwas Besseres zu fressen bekommt, davon ist üblich* kočljiv und kočljivost; in Unterkrain špurav v. spor *proficius*, spor kruh t. j. tečen, sporati se (špurati se) *wenig essen*; kroglina *Sphäre*. — Lezečina reptile; ločina *Art*, ločitno *partheiisch*. — Mižavo vreme *dunkles Wetter*; motrin *Dichter*; mraznica *ein kalter Nebel*. — Naborè *ein Eitler in der Tracht*, Stutzer v. nabrati; napčevanje *der Missbrauch*, vse zanápčeva *er missbraucht alles*; napla-

titi *anstecken*, den *Anfang* machen; nasajenost *üble Laune*; navtisljivost *Reizbarkeit*; neča *Heizung* v. neti, netiti; nemarljivost *Gleichgültigkeit*; nepogumnost *Kleinmuth*; nestoren *ungefällig*; nestrezen *unmässig*; nevstoren *plump*; nevték mož, žena t. j. kočljiv; nuče t. j. vnuče *Schuhfetzen*. — Obikniti *verhärten*; obstransk *indirect*; občutje *Gefühlsvermögen*; ognjak *Vulkan*; ohotnost *Lüsternheit*; opokel *gefühllos, verhärtet*; osebujik *Ausgeding*: oče ima osebujik; osebujno premoženje *Privateigenthum*. — Pervinska resnica *Princip*; piker *reizbar*; pluti *segeln*, kri podpluje *das Blut kommt unter die Haut*; pljulo *Speitrügel, Spucknapf*; pomoli *Altan*, visoke pomoli *Erker, Balkon*; ponikniti *schwinden*, ponikne *taucht unter*; posebiten *neutral*; pravota *Billigkeit*, pravjeten *rechthaberisch*; pretrup *Vielfrass*; pretvara *ein verstellter Mensch*, se pretvarja *verstellt sich*, ga bom že pretvoril *umändern*; protati se *entgegen auskommen, das Leben fristen*. — Radigovati se *sich unterhalten*, se radijuje; razprenčati lasé; retiti *versehren*: jabelka z rokami tergati, da bi se ne retile; rilo *Rüssel bei Schweinen*; roptéla *die Ratsche*; rožim, pf. vrožim *wahrsagen*; rožno gleda *verlegen*; ružiti turščico *losmachen p. die Maiskörner*. — Samiten *privat*; samoradnost *Eigenliebe*; samoslišec *Ohrenzeuge*; samovidec *Augenzeuge*; skromen *bescheiden*; skropéti *es juckt, brennt* v. krop; slepoočen *unverschämt*; sočnik *Propfreis* (cep, scépika, ščépika); spredek *Vorsprung*; sterdenje *Lebzelt*; stranica *pagina Seite*; stremen p. v tri stremene *dreifach*. — Tajba: se je spustil v tajbo *leugnen*; tén *Dünntuch, Schleier*; tenčina *seichter Grund*; tepsti *strafen*, šiba Božja *Gottesstrafe*; toga *Trägheit*: se je v tógo podala; toliti otroka t. j. tažiti, tolažiti *trösten*. — Uhanci *Ohrringe*, sg. uhanec; umoslovno *logisch*; umšati *nachgrübeln*, umšavec *Grübler*. — Vég: vega planjava *planum inclinatum*; vjemec *Gefangener*; vek *Kraft*, nevečen *kraftlos*; vmes *einschliesslich*; vnovično *abermaliges*; voliti *testiren*: meni so več volili kot unemu, zato sva se skregala; verljivost *Wahrscheinlichkeit*; verzlen, i. f. *Zaunthor*; vezava *Syntax*: vtikavost *Geschäftigkeit*; vznikne *taucht empor*. — Zadegati *verschleudern*; zapestnica *Bracelet, Armband*; zasek *Köder*; zatratovati kaj v kaj *missbrauchen*; zbila *Wirklichkeit*; zbočen, zbokast, vbokel *concav, convex* slok, oblokast, sločen *izbokel, izbušen, izbuh Convexität*; zdražba *Streitigkeit*; zdražbar *Störer der öffentlichen Ordnung*; zména *Zwitter*; zvlažiti *befeuchten*: da se usta zvlažijo. — Žarek *der Strahl*: žarki ogenj; ženiven *heiratslustig* — fähig; žerek *bitter*: žerka resnica; žernov *Mühlstein*, žernovina, žernjevina *Mühlsteinbruch*; živah *Zunder, Zunderschwamm* itd.

Oblike slovniške so mu znamenite bile vzlasti tiste, ktere kratko pa krepko kažejo razliko v izreki, pravopisji, naglaševanji, kterih se mnoge na tanko v sedanji pisavi še zaznamvati ne dajo. Posebno rad je zapisoval si razložke po glasu in náglasu, p. počiti *bersten*, počiti *aus-*

ruhen; stópiti *treten*, stopíti *schmelzen*; kópanje *das Baden*, kopánje *das Graben*; ígra *das Spiel*, ígrá *er spielt*; dólga *lang weibl.*, dolgá *der Schuld Genit.*; rávna *eben weibl.*, ravná *er ebnet*; kot *der Winkel*, kòt *so wie*; oblák *die Wolke*, oblák *der Kugelstein*; obláčiti *anziehen*, oblačíti *mit Wolkenüberziehen*; vólar *der Bierbrauer*, volár *der Ochsenhändler*; délež *der Erbe*, delěž *das Erbe*; lása *des Haares*, lasá *er zieht bei den Haaren*; pózna *spät weibl.*, pozná *er kennt*: sládka *auch sládka süß weibl.*, sladká *er nascht*; na posódo *auf das Geschirr*, na pósodo *auf Borg*; méniti *meinen*, meníti *wechseln*; úmiti *abrichten*, umíti *abwaschen*; pródati *feil bieten*, prodáti *verkaufen*; dájo *sie geben*, dájó *sie pflegen zu geben*; táko *eine solche, etwas solches*, takó *so, auf diese Art*; postál *geworden*, postál *stehen geblieben*; káplje, zadéva, zadíra *subst.*; káplje, zadéva, zadíra *Verb.*; krilo *bedeckt*, krílo *Bedeckung i. t. d.*

Vsa vás vás pozna. Vaš brát ne zna bráti. Grem spát, ne morem spáti. Ga prime za vrát in verže do vrát. Grem v log urezat lok. Delo vterdi telo. Osa je méd. Osa je (ist) méd muhami. Osa je (isst) méd muhami. Hlapec vódi konja k vódi. Boj se gospóda; gospóda se bojí. Sosed le reží, kadar se mu reče, da naj zastavo reši. Ta kúp žita dam boljši kúp. Poznati ga hočem, je rekel óčem. Sosed, ne bodi jezen, ker sem jeseni tvoj jesen posekal. Moja volja je bila, nekoliko olja in vóla prodáti, pa vóla kupíti. Smert luka, na duri kljuka, kje si Luka? —

Ampak — temuč *sondern*: Pri igri nisem obogatil, ampak obožal; nisem igral, da bi obogatil, temuč da bi srečo skusil. — Ne gre po vina, ampak po kruha. Je li Terst veči kot Gorica? Ne le veči, ampak trikrat veči. Dober kristjan ne samo telesno terpljenje, ampak tudi vse britkosti svojega serca radovoljno prenese. — On ne dela, da bi kaj storil, temuč da bi kaj zaslužil. Ni zadosti, dobro delo delati, temuč je potrebno, dobro delo tudi dobro storiti. Nektere reči ménimo da se le naključijo, pa se ne naključijo, temuč Bog jih tako oberne k našemu pridu. Tudi svojemu bližnjemu škoduje, ne le sam sebi *er schadet nicht nur sich selbst, sondern auch seinem Nächsten*. — Ne da bi ga bilo sram, še le smeja se. Ne da bi bratovo zmoto prikrl, še le raznaša ga *anstatt i. t. d.*

Izreki lastni slovenščini, po kterih se loči od nemščine, časih prav krepko, na pr.: Vpirati se z delom *harte Arbeit verrichten*; povsod oči imeti *auf Alles Acht geben*; od zora do mraka *vom Aufgange und Niedergange*; na glavo komu priti *zur Last fallen*; pod se ga je spravil *er hat ihn von sich abhängig gemacht*; znositi se nad kom *die Galle über jemanden ausgiessen*; sama dobrota ga je *er ist lauter Güte*; plačaj mi in odpravi ga *schicke ihn fort*; s šetjo prah pobrati *bürsten*. Nobena strast mu ni obraza skalila *entstellt*; iti po kaj *etwas holen*; zmi-

rom je pela *hiess es immer*; zdaj je vse kakor prav nalašč *die beste Gelegenheit*; si méro vediti *sich mässigen*; svoje žive dni ne *nie und niemals*; nihče se ne more z njim meriti *übertreffen*; kako teslo si *unartig bist*; živo mesto *volkreiche Stadt*; mu ni upati *er ist verdächtig*; gotovo vam povém *ich versichere euch*; ne mu žolča delati *nicht Verdrüss machen*; to pest žita *dieses wenige Getreide*. — Šiba strahovavka *die Zuchtruthe*; pravica maščevavka *die rächende Gerechtigkeit*; ljubezen odpuščavka *nachtsichtsvolle Liebe*. Komaj sem bila osem dni v vročinski bolezni, sem se bila že zanémila *habe ich mich schon verloren*. Žito je poskočilo *im Preise gestiegen*; otrok je prav obétaven *zeigt viele Anlagen*; vse prenevreden sem vaše milosti *ganz und gar unwürdig*; govori, da ni nikamor *ohne Kopf und ohne Fuss*. — To drevo vse druge drevesa doraste in preraste *holt alle mit seinem Wuchse ein und lässt sie bald wieder zurück*. Mečiniko še poterpite, sej že dodelujem *habet nur noch eine kleine Geduld, ich bin mit meiner Arbeit schon beim Ende*. Da bi se skoraj izdal, izgodel *dass doch sein Geben, Geigen bald ein Ende hätte*. Bučelica po malem nabira, pa vendar veliko nabere *sammelt langsam und kleinweise, und bringt allmählich doch viel zusammen*. Kozina se mu je prinajela *er hat von dem Ziegenfleische so viel gegessen, dass es ihm daran eckelt*. Z bratom se izgovarja, da ga je zapeljal *er schiebt die Schuld auf den Bruder*. S kamnom se izgovarja, da je padel *die Ursache seines Falles*. Ves je razposajen *er ist im höchsten Grade unruhig*. Ta mu je zagrenéla *das Ding hat ihn aufgebracht*. Pretekkel ga je *er hat ihn im Laufen zurück gelassen*. Veliko dolgovi si je naigral *mit dem Spielen hat er viele Schulden gemacht*. Sape ga je bilo groza, ki je zvečer po drevji med perjem pošumela *das Rauschen der Abendluft in den Blättern der Bäume versetzte ihn in Schrecken*. Dušo greh, kaj gobe telo! oskruni in ognjusi *die Seele wird durch die Sünde mehr entstellt und verunreinigt, als der Leib durch den Aussatz*. — To sta jo derla, plela, gnala, lila, vila, mahala, cverla, tresla, kadila, cedila, smukala, šverkala, žgala, derčala, prav v prvo sta jo djala itd. *sie zwei sind sehr stark gelaufen*. — Navdara, avša, šema, prismoda, bedak, beba, bebec, šamlja, šlapa, tuta, klama, klamuza, gumpec, tepec, trap, trapa, bàt, osel, tele, zaletel, štoklež, burklež *Dummkopf* itd. — Ovca se merče ali merka, kokoš se jarči, koza se perska, krava se poja, kobila se goni, presica se buka, ribe se dresté; ovca se je ojančila, svinja opresetila, kobila ožebila, psica oščenila itd. — Veliko moke bi mógel imeti, kdor bi hotel vsem opravlјivcem usta zlépiti (spopati).

Razun krepkih slovenskih izrekov je Metelko nabiral si tudi dobrih pregovorov narodnih in umetnih ter poskušal jih sim ter tje lepo opisati in prav posloveniti po družih jezikih ali že znane z boljšimi nadomestiti, n. pr.: Kdor se z mokrim bratom druží, ne bo dolgo suh *böse*

Beispiele verderben gute Sitten; v slovnici l. 1825: Po hudi tovaršii rada glava bolí *schlechte Gesellschaft verdirbt gute Sitten*. Pleve in pšenico zavreči *das Kind mit dem Bade ausgiessen*; l. 1825: Z ljuliko pšenico izruti.

*

Kdor čaka brez truda in v upih živi,
Velikrat na zadnje v obupu znori.

*

Izobrazuj se sam, izobrazuješ svet,
Boljšaj se sam, bolji bo svet.

*

V družini, kjer soglasja ni,
Nikdar se delo ne speši.

*

Zaklad prevelik je v jeziku
Rateju kakor plemeniku;
Nar viši blagor je ljudí —
Življenje toraj zanj in kri!

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega skusiš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljivosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominek po prislovcu latinski: „*Litera scripta manet*“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

Iz učne sobe — o kateri sem v zadnjem listu pri sklepu sestavka govoril — podali smo se v drugi oddelek poslopja, namreč v lesni muzej. Kar je bilo ondi vse viditi, ne bi popisal kmalo. Raznoverstna domača in ptujozemska plemena lesovja; leseno orodje in posóde; rezana, prešana (stiskana), žagana, strugana, klana, zakrivljena lesenina; umetno so-stavljena (Mosaik) in lišpna dela (Luxusarbeit); mnogoverstno orodjice, ki se pri takem izdelovanji rabi; mnogo modelov za lesninske tovarne; kipi, narejeni iz moke, smlete iz lesovja, z eno besedo: viditi je bilo v zadnjič navedenih sobah in tudi v tej reči, ki jih skor ni prešteti. Dostavil pa je g. profesor, da vse te zbirke so še le v prvotni snovi, ter povabil nas, da, če bo komu prilika, priti zopet čez kake 2 ali 3 leta v

te kraje, naj ne zamudi, ogledati si še enkrat vse to, ker bi do takrat vtegnilo še le vse vredjeno biti. *)

Zapustivši prostore pri tleh, peljal nas je g. profesor še v dve sobi pervega nadstropja. V prvi vidili smo nakupičenih raznih mineralij, gób, sémen, máhov; našopanih gozdu koristnih in škodljivih ptic in laz-nin; fizikalnih aparatov, gozdno-tehnologičnih modelov, pa tudi mnogo-verstnih lesnih vej z listjem, semenom itd. Celo zagrinjala na oknih bila so iz lesenih šibic in viterc (Holzrouletten.)

V drugi sobi kazala so se nam zelo umetna in dragocena orodja za mere, horicontalne, višavne, kotove; priprave za niveliranje; „pantograph“ za povekšanje ali za pomanjšanje, in mnogo enacih priprav. Kdor vse te reči pregleduje, se ne čudi, da višje gozdnarstvo zahteva toliko predštudij; prepriča pa se tudi, kako znamenite uke deli to izobraže-vališče svojim učencom, ki so poklicani k silno imenitni nalogi: poma-gati namreč neusmiljeno razdjanim gozdom po poti umetnosti k novemu urnemu plodenju.

Po poveršnem pregledu ravno opisanih prostorov podali smo se v nekdanji samostanski vert, ki je od l. 1826., vravnan za praktično dre-vesnico ali djansko gozdnarsko šolo. V sprednjem oddelku nahaja se 360 plemen raznih gozdnih dreves; zadnji oddelek pa je drevesnica za mladi zárod. Na tisoče gozdnih rastlik, — se ve, vsih umetno vsejanih in gojenih — se tu vidi; — pa tudi sadnodrevnega in tertnega nara-ščaja je dokaj. — Poslednjič se nas je mnogo učiteljev podalo tudi še ogledat cerkev, ki v vsem, v stavbi in opravi nosi znamenja samostan-skega umetnega okúsa. V obeh oratorijih poleg velikega altarja viditi je zelo veliko spominskih tabel (Votivtafeln) v dokaz, koliko zaupanje ima ljudstvo do Marije, češene na tem kraju, in kako pogostokrat je bila vslíšana njegova prošnja. Tudi orgle, ki so bile nedavno ali čisto nove, ali pa vsaj dobro popravljene smo malo poskusili. Mende se slovenskih napevov glasi še niso razlegali po teh svetih prostorih do danes, ko jim je moja slabotna roka navdihnila naše domače Marijne pesmice ponižni odmev. Spominjaje se konečno v begljivem trenutku vsih svojih ljubih, živih in mertvih, kakor tudi daljnega domovja, zapustil sem Mariji po-svečeni kraj, želeč, da bi ne bil danes zadnjič ondi. Se bodo mi li kdaj te želje spolnile, Bog vedi!

Preden smo se ločili od Marije Brunn-a, združili smo se še en-krat pred vstavom, kjer se je po našem g. načelniku g. ravnatelju in g. docentu Grossbauerju izrekla lepa zahvala za njuno jako priljudno ob-našo, kateri zahvali smo dodali o sklepu vsi nazoči gromoviti „hoch!“ —

*) Zelo zelo sem sukal čas, da bi bil o letošnjem popotvanji na Dunaj prigo-spodaril toliko ur, da bi bil pogledal v Maria Brunn, kar se mi pa, žalibog, ni srečilo. Škoda!

Potem smo se podali pevsí prot kolodvoru, katerega poslopja nosijo obliko mičnih planinskih (švicarskih) stavb. Kmalu privihral je zdaj od zapada tudi železnični vlak, ki nas je zopet peljal proti ogromnemu Beču.

28. dan avgusta. (Izlet v Wagram. Znamenitosti ondotne okolice.) Še ves navzet prijetnih spominov včerajšnega popotvanja v Maria Brunn se vender tudi današnjega izleta nisem nič manj veselil. (Napovedan nam je bil namreč že več dni poprej.) Namen našega g. docenta dra. Melicher-ja, ki nam je razlagal čbelarstvo, bil je, pokazati nam djansko, kako na prostranih Aspern-Wagramskih poljih gleštajo čbele o ajdini paši. *) To, in pa hkrati tudi v zgodovini avstrijski neminljivo slavno sloveča okolica me je kot vnetega patriota tudi za ta izlet nedopovedljivo navduševala. Kmaló po poldnevu snidili smo se bili na severnem kolodvoru, ki oziroma stavbine krasote unega Elizabetine železnice še dalječ dalječ prekosi. To je v pravem pomenu besede in v vsakem oziru palača pervega reda; ne more se človek z lepo nagledati take lepотиje. O določeni uri razdeljeni so nam bili po g. načelniku vozni listki, in zasedili smo vozove, katerem se je pa poznalo, da že zdavno opravljajo svojo službo. So namreč zelo primitivne oblike, stari, slabotni in za naše dni že dosluženi. (Severna-cesarja Ferdinanda železnica — je bila narejena ena med najpervimi v Avstriji, in so že vozili po nji, ko se je južnim pokrajinam cesarstva še komaj sanjalo o taciñ napravah.) Zapustivši kolodvor smo kmalo prevozili en vodotók Donave, ter dospeli na veliki donavski otok, ki se imenuje mende „Zwischenbrücken“. Med drugimi poslopji je letam viditi velika železninska tovarna „Kronprinz Rudolfs Eisenfabrik“; prazni prostori otoka pa so zaraščeni obilno z verbovjem. Znamenita je vožnja čez glavno strugo reke Donave, ki pač zasluži častni naslov: kraljica rek avstrijskih. Že njene vodene sile same viditi je ptujcu nenavadna prikazen; ako pa se ozre človek

*) Slišal sem, da je g. dr. Melicher med tem časom že vmerl. Bog mu daj sv. nebesa! Bil je dober, priprost, zraven pa vendar jako učen mož. Knjižica njegova, „Skizze der natürlichen und schädlichen Insekten“, — posebno znamenito delce, — ki jo je dal l. 1869 na svitlo, kaže, da je njegovo ime odlikovano bilo z 39 naslovi. Zlasti za čbelarstvo je v pravem pomenu beseda ves gorel, ter poznal bistvo, življenje in delovanje teh koristnih živalic tako do pičice natančno, da se ni bilo prečuditi. Škoda, da ga je vnema za njegovo predmet gnala pri razlaganji čbeloreje k prenaklem govorjenju, kar je bilo tudi krivo, da poslušalci nismo mogli v vsem tako naglo slediti s svinčnikom, kakor bi bili radi, in tako se je zgubilo marskako žlahtno zernice. Raznoverstne čebelne panjove tega učenega moža viditi — kar mi je bila prilika mende trikrat, — imel je človek zgodovino čbelarstva vsih časov do današnjih dni pred očmi; pa tudi ostalega raznoverstnega čbelarskega orodja je imel mož toliko nakupičenega, kakor ga mende komaj kje več viditi. Napravil nam je bil prot sklepu malo razstavo vseh teh stvari, ker si je blagi mož štel nekako za vest, uke svoje po vsi moči popolne storiti. Za to pa tudi še enkrat ponovim: škoda, da se učiteljni p. pošiljajo več na Dunaj; tam je bila zlata vredna šola za one, ki so se hotli v resnici kaj naučiti.

iz mostu proti desni na vzdol, vidi plavati na poveršji reke in naslonjenih ob bregove kakih 130 do 140 ladijnih mlinov; *) pa tudi parniki, ki dohajajo iz Ogerske in sploh iz spodnjih donavskih pokrajin, ob doljni strani železničnega mosta ostajajo. Obadva bregova Donave sem vidil tedaj napolnjena z ravno popisanimi stvarmi, kar sem kerstil v svoji noticni knjičici: „Male Benetke“. Pogled na levo kazal mi je ne dalječ gor stari lesen most, ki služi glavni moravski cesti. Unkraj Donave bili smo zdajci na postaji „Florisdorf“, odkjer gre en oddelek železnice na Stokerau. Na daljni vožnji pa bi bil naj rajše sam v vagonu, da mi nihče ne bil begal mojih globokih misel in čutil; pa tudi, da bi bil zamogel pregledovati okolico prav po željah svojega očesa in sercá. Neizmerno moravino pólje (Marchfeld), skoz katerega nas je dervil urni hlaçon, klical mi je v spomin vojskini čas l. 1809, ko si je dneva 21. in 22. maja ravno letom pribojeval avstrijski nadvojvoda Karol s svojimi hrabrimi kardeli lovorovi venec neminljive slave. Od železnice k desni stoji vas Aspern; zmera na nižina jo skriva očem popotnikov. Iz njenega cerkvenega stolpa je vodil Napoleon I. tista dneva svoje zmage vajene Francoze; vidivši pa, da bledeti je jela zvezda sreče njegove, proklel je ondi, kakor nam zgodovina pripoveduje, uro svojega rojstva. Pa tudi spominki vojskine dobe l. 1866 s Prusi so se nam kazali še letam; kajti mnogi okopi po obeh straneh železnice svedočili so, da Dunaja bi naši ne bili z lepo radi dali nasilnim nemškim bratcom (? sic) v pest. Kolikor bolj smo hiteli naprej, toliko večji prostori razgrinjali so se na obe strani železnice; zlasti k desni dol ni ga bilo najmanjšega grička, in poljana stikala se je s nebesnim obokom. Nekdo v vagonu nam je pripovedoval, da imajo večje kmetije tam pa 27 do 30 oralov zemljišča; zemlja se mi je vender vidila pešena, ne odveč rodovitna. Kdo bi pa tudi dovoljno gnojiti zamogel take obširne prostore!

Prišedši na Wagramsko postajo napotimo se z gosp. docentom dr. Melicher-jem in nekim njegovim čebelnim oskerbnikom koj v polja proti zapadni strani. Kakor dalječ neslo je oko, ni bilo drugega nego njive, obsejane z ajdo. Mislil bi si človek, da odtod bi se zamogla cela Avstrija preskerbeti z žitom te sorte. Tu so pač kraji, vstvarjeni za parne pluge; ali jih rabijo, ne vem. In po sredi z ajdo obsejanih njiv so stali tu in tam obširni provizorični čebelnjaki (kakih 10 smo jih vidili), do katerih je kar skoz sadež peljala kaka ozka steza. Djal sem, provizorični čebelnjaki, in dostavim še: tudi primitivni, do konca slabotni. Le čudil sem se, da ljudje takim iz dilj revno postavljenim in od kolov na straneh slabo podpiranim kočuram, ki nimajo zoper vremenske sile skor nič varstva, zaupajo svoje čebele. Hudi in močni vetrovi morajo biti po

*) Mlini na ladijah so pri velikih rekah kaj navadniga; vidil sem jih že poprej večkrat na Dravi, in tudi na Uni, katera poslednja meji Avstrijo in Bosno. Pis.

teh krajih neznana prikazen; ako bi prišlo le količkaj naše burje do tje, razmeče jim vse naredbe z čebelami vred po tleh. Pa tudi panjovi (iz slame spleteni peharji) se vsaj meni kot nestrokovnjaku niso čisto nič praktični zdeli. Čebeliča ljubi mir, in dela rada nemotljena in neopazovana; vsega tega pa ji pleten panj — vsaj po mojih mislih, katerih pa nikomur kot merodajavne ne vsilujem — nikakor dajati ne more. Gosp. dr. Melicher nam je več peharjev odkril, razkazoval in razkladal nam to in uno; al čebele danes niso bile za šalo. Nekoliko omrejneno obnebje in soparno-vroči zrak, zraven pa mende tudi nenavadno veliko in preveč radovednih gledavcev jih je delalo čmerne, ter z želom (bodecom) precej radodarne; opikan pa ravno ni maral nihče biti, toraj smo se ravnali rajše po nemškem pravilu: „Fünf Schritte vom Leibe“. Posebno veselje je delalo g. docentu, ko smo zapazili na nekem nizkem drevescu vsedeni roj, katerega je jaderno ogrebel in s tem djansko pokazal, kako se on pri tem delu vede. (Dalje prihodnjič.)

Dopisi in novice.

Iz Ljubljane. »Laib. Schulzgt.« 10. preteč. m. prinaša pod naslovom »Laib. Schulzustände« o priliki, ko je nekaj učencev 1. mestne šole pri sprejemni skušnji na cedilu ostalo, prav hudoben članek zoper 1. mestno šolo, vzlasti pa zoper njenega ravnatelja, ter mu med drugim tudi očita, da nemščino nalašč zanemarlja, češ, da bi prisilil vstrične razrede na realki. Ne »Schulzeitg-i«, katera sama dobro vé, da se mora učitelj bodi si te ali une stranke ravnati po učnem redu in po tirjavi šolskih oblastnij, ampak v pojasnjenje takim, ki bi vtegnili misliti, da »Schul-Zeitg.« iz same vneme do nemščine učitelja graja in ovaja, spregovorimo te-le besede: K sprejemni skušnji na realko se je letos oglasilo izvanredno več učencev kakor druga leta. Učenci o počitnicah pozabijo veliko tega, kar so se med letom učili, in ko bi bila sprejemna vprašanja precej po dokončanem šolskem letu, bi bilo tako očitovanje nekoliko opravičeno; a vsakdo vé, da je dober uspeh izpitov dostokrat slučajen, posebno pa pri lahkomiselni mladini, ako se med počitnicami za izpit ni nič pripravljala. Da pa nihče ne dvomi, zakaj da je »Schul.-Zeitg.« to »pikantno« novico prinesla, pa sama na koneu pové, da so učitelji pri sv. Jakobu preveč narodni in da naj mesto nikar ne terpi v šoli narodnega rogoviljenja. Kdor pozná oseboje 1. mestne šole, se temu gotovo smeja, ker eden teh rogoviležev podučuje v 1. razredu in je vesel, če more otroke čez leto slovenski in nemški brati naučiti, učitelj 4. razreda je pa tudi gotovo vesel, ako doseže zapovedani učni smoter. O takih okoliščinah mora pač učitelj zdihovati in klicati: „Bog me varuj mojih prijateljev, neprijateljev bodem se že sam branil!“

— Odbor krain. Landes-Lehrerverein-a „Uč. Tov.“ očita lažljivost in obrekovanje, ker je pisal, da so bili pri občnem zboru „krain. Lehrerverein-a“ pripravniki navzočni; nikjer pa ne reče, da niso bili navzočni. Pa so vendar le bili gospodje navzočni, katerim navadno pravimo učiteljski pripravniki toliko časa, dokler niso vmestjeni. Kje ste pa imeli svoje §§. pri izletu v Polče? Kaj ne, takrat ste jih

pa suspendirali. Kdo se tedaj laže? Da pa „Lehr. Ztg.“ vrednika „Uč. Tov.“ psuje in zaničuje, se nihče ne čudi, čudili bi se, ko bi tega ne storila. Gotovo ni nič boljši, kakor drugi, katere „Lehr. Ztg.“ opravlja. Kaj bo pa „Lehr. Ztg.“ pisala, ako ne bo zasmehovala narodnih učiteljev in bi svojih misli drugim nepodtikovala. — Ker je „Uč. Tov.“ enkrat „Schl. Ztg.“ resnico zagodel, zato ne more v poslednjem listu 25. okt., začeniši od vvodnega članka do zadnje strani, k poکوju priti. Lep pedagogičen list to! Kako pa pride gosp. dr. Sterbenec v to polemiko, je smešno nad vso mero. — Kakor več drugih katoliških duhovnov je tudi dr. Sterbenec ud našega slov. učiteljskega društva. L. 1870. 22. sept. pri občnem zboru uč. društva ga je neki učitelj iz Bele Krajne, iz njegovega rojstnega kraja, nasvetoval za odbornika, ker dr. Sterbenec šoli marsikakšen dar nakloni. Ljubljanski učitelji nismo tega nasveta odbijali, in tako je prišel dr. Sterbenec v odbor učit. društva, kakor Pilat v apostoljsko vero, in v tega skupaj je bil menda pri dveh odborovih sejah. — A l. 1870. še kat. političnega društva ni bilo, tedaj mu tudi dr. Sterbenec ni mogel predsedovati. Pozneje se je pa dr. Sterbenec pisмено zahvalil za odborništvo.

Iz tega kratkega je menda razvidno, kako pisatelj članka „ein Beitrag zur Geschichte des Učiteljsko društvo“ resnico ljubi. — Ker je pa pri „Schl. Ztg.“ izrečeno načelo, da se pisatelj nikdar ne imenuje, in je list „organ“ krain. L. Lehrervereina, tako za vse članke moralno odgovornost prevzame vse društvo“. In vendar so pri tem društvu naj odličnejši šolski možje na Kranjskem, učitelji prihodnjih učiteljev.

Naj novejša izjava tega društva je, da hočejo novim šolskim postavam veljavo dobiti brez ozira vere (Konfession) in narodnosti. Kaj neki pomeni fraza, — brez vere in narodnosti?

Kar pa se tiče slovenskega učiteljskega društva, danes le toliko, da društvo bo toliko časa, dokler bode kaj svobodomiselnih učiteljev po Slovenskem.

— V postonjskem okraji so učit. plače tako-le vravnane: Na 4razredni ljudski šoli v Postojni ima nadučitelj 600 gl., 2 učitelja po 500 in podučitelj 280 gl. Na 4razredni ljudski šoli v Postojni imata 2 učitelja po 500 gl. 1 učitelj 400 in podučitelj 280 gl. Na 2razr. šoli v Senožečah ima nadučitelj 500 in drugi učitelj 400 gl., (podučiteljeva služba se je spremenila v učiteljevo.) Na 2razredni šoli v Ternovem ima nadučitelj 500, in drugi učitelj, poprej podučitelj 400 gl. Na 2razredni šoli v Hrenovicah ima nadučit. 400 gl., in drugi učitelj, poprej podučitelj 400 gl. Na 1razrednih šolah v Matenji vasi, Orehku, Slavini, Šempetru, Ternu, Studenem, Nadanjem selu, na Vremu, v Zagorji, Premu, Šembidu pri Vipavi, Gočah, Budanjah, Planini pri Vipavi, Šturji, na Colu, v Košani in Knežaku pa po 400 gl.

— V kamniškem okraji bo 13. novembra učiteljski shod.

— V krajnem šolskem svetu ljubljanskega mesta je bilo sklenjeno, nasvetovati šolo na ljubljanskem mahu, kjer je okoli 70 za šolo vgodnih otrok. Učitelj bi potoval in podučeval dvakrat v tednu po 3 ure. Stroški so preračunjeni na 440 gl.

— O sporočilu postonjske šole, je naš list povedal, da je gosp. France Padar p. l. učil gozdnarstvo in sadjerejo. Ta gospod bo tudi letos ta nauk v 3. in 4. razredu nadaljeval in bo učil 1. o gozdnem varstvu, 2. o Krasu in njegovem pogozdovanji, 3. o posebnem rastlinoznanstvu, 4. o čebeloreji in sadjereji. Ta gospod je bil na gospodarski šoli v Mödlingu pri Dunaji in hoče s svojimi vednostmi tudi drugim koristiti. Slava mu!

— „Narodna šola“ ima 9 ustanovnikov, ki so plačali 318 gl. 50 kr. pravih udov (učiteljev in šol) 107, ki so plačali 155 gl. 46 kr., podpornikov in dobrotnikov 58, ki so zložili skupaj 256 gl. 22 kr. = 730 gl. 18 kr., med tem je tudi akcija banke Slovenije, dar. g. dr. Valentina Zarnika trosilo se je 356 gl. 62 kr. — V poslednjem času smo dobili tudi od dveh ljudskih šol po 4 in po 2 gl. (Imena pravih udov, šol in učiteljev bomo razglasevali, ako dotični sami tega žele.) — Kakor pretečeno šolsko leto si bode odbor tudi letos prizadeval vsreči izrečenim željam. — Učitelji, ki hočejo svoji šoli kak dar nakloniti, se bodo že toliko potrudili, da vložijo letni donesek. — Upamo, da bodo rodoljubni Slovenci tudi letos podpirali to društvo, kajti več ko društvo dobi, več bo moglo tudi razdeliti. —

— Newton, sloveč zvezdoznanec je imel v svoji sobi prav umetno nebeško oblo, na kateri je bilo izobraženo zvezdnato nebo. — Obišče ga nekega dne prijatelj bogotajec in ta ga vpraša, kdo da je naredil to umetno oblo: Nikdo, odgovori Newton. Prijatelj omolkne, dosti je slisal.

— V seji deželnega šolskega sveta dne 16. oktobra je bilo sklenjeno, da so tisti učitelji, iz katerih dekreta se ne razvidi, ali so bili začasno ali stalno vmestjeni, imajo kot taki pravico do letnih doklad, takrat, ako jih je za njih službo nasvetoval patron, ali kdo drugi, kateri je imel pravico nasvetovati učitelja, ali če jih v to službo vmestila šolska oblastnija po §. 148. politične šolske postave. V tisti seji so bili tudi določene učiteljske plače za kranjski šolski okraj. Na čveterorazredni šoli v Kranji bodo imeli 3 učitelji po 500 gl. in podučitelj 280 gl., ravno tako tudi v Loki, v Teržiču bota imela 2 učitelja po 500, 1 po 400 in podučitelj 280 gl., v Cerkljah bode imel nadučitelj 500, in drugi učitelj (poprej podučitelj) 400 gl.; v Šmartnu pri Kranji 450 gl. in učitelji v Železnikih, v Smledniku, Šenčurji pri Kranji, Podbrezjah, Preddvorom, v Krizah pri Teržiču, v Velesovem, v Naklem, v Predasljih, v Žabnici, v Zalem logu, v Selcih, na Trati in v Sorici po 400 gl.

Premembe v učiteljskem stanu.

Na Kranjskem. Gosp. Andrej Zamejec, profesor pastirstva, bo spraševal veroznanstvo pri učiteljskih preskušnjah do sklepa š. l. 1875/76. Gosp. Jože Travnar, spraš. učit. pripravnik, postane podučitelj na II. mestni šoli in gosp. Ignacij Koncilja postane učitelj na privatni šoli pri glažuti v Kočevji. — G. France Kneschaurek, učitelj v Waldherjevem zavodu, pride v Gradec za učitelja in vodjo na dekliški obertnjiški in nadaljevalni šoli. Gosp. Janez Petkovšek pride za učitelja v c. k. arzenal na Dunaj.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Štajerskem. Na trirazredni šoli pri sv. Benediktu (pri Šentle-nardu) učiteljeva služba, plača 400 gl., osebna doklada 60 gl. Prošnje do kraj. šolskega sveta do 4. novembra.

Na Kranjskem. Pri novo ustanovljeni šoli v Stalica (Stalzern) na Kočevskem z nemškim učnim jezikom služba učiteljeva. Plača je 500 gld. iz Wittreich-ove šolske ustanove. Prošnje se oddajo sedaj izvanredno pri c. k. okraj. šolskemu svetu v Kočevji naj skrajnejši čas v 6. tednih.